

Силабус курсу

Проблеми свободи в сучасній філософії

Освітній ступінь – *магістр*
Галузь знань *03 Гуманітарні науки*
Спеціальність *033 Філософія*
Освітньо-професійна програма *Філософія*
Кількість кредитів – 3
Рік підготовки, семестр – 1 рік, 1 семестр
Компонент освітньої програми: *обов'язковий*

Дні занять:
Консультації:

Мова викладання: *українська*

Керівник курсу
канд. філос., доц. Остапець Ірина Юліївна
Контактна інформація: iryna.ostapets@uzhnu.edu.ua

Опис дисципліни

Актуальність курсу. Умовами актуалізації курсу є такі:

1) 3 другої половини ХХ століття філософська думка стурбована новими формами несвободи, що виникають унаслідок науково-технічного прогресу та зростанням ступенів інформатизації суспільства. Ідеться також про збільшення ідеологізації свідомості та насадження стандартизованих норм поведінки і способів мислення, що спричинені зростаючою роллю масової культури.

2) Широке розповсюдження псевдоліберальних ідей провокує вседозволеність форм індивідуальної самореалізації у соціальному та культурному житті. Такий “лібералізм” у висліді перетворюється на нігілізм щодо соціокультурної сфери людського буття та на засилля “цінічного розуму”.

3) Процеси культурної диверсифікації, які відбуваються у глобальному масштабі, супроводжуються політикою мультикультуралізму. Оскільки більшість сприймає її поверхнево, така ідея переростає у культурний релятивізм, що зумовлює втрату смислових орієнтирів.

4) Хибно зрозумілі постмодерністські ідеї деконструкції та свободи інтерпретації призводять до “вільного” прочитання культурних текстів. Не підкріплена розумінням та відповідальним підходом до культурної спадщини людства, інтерпретація виявляє смисли, регресивно перенесені туди зі сучасного стану свідомості.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Проблеми свободи в сучасній філософії» є ознайомлення студентів з теоретичними уявленнями про свободу в сучасній філософії.

Навчальний контент

	Теми	Результати навчання
1	ТЕМА 1. Проблема свободи в сучасному світ	Знати ключові ідеї та їх інтерпретацію в осмисленні проблеми свободи в сучасній філософії. Вміти розмежовувати класичний та некласичний дискурси свободи. Розуміти основи їх переорієнтації.
2	ТЕМА 2. Свобода у	Знати основні ідеї філософії А. Шютца та

	феноменологічній соціології А.Шютца	його ідейного натхненника Е. Гуссерля. Розуміти зв'язок соціального та екзистенціального в філософії свободи. Вміти аналізувати вплив повсякденного досвіду на існування об'єктивних соціальних феноменів.
3	ТЕМА 3. Екзистенційний вимір свободи	Вміти розкрити особливості дискурсу свободи в екзистенціалізмі як діалектики свободи і необхідності: «несправжнього» та «справжнього існування», об'єктивності та суб'єктивності, фактичності та трансценденсування. Розуміти умови виникнення екзистенціалізму, знати представників.
4	ТЕМА 4. Неомарксизм про свободу. Франкфуртська школа	Знати марксистську концепцію свободи та її критичне осмислення в неомарксизмі. Підстави та соціально-економічне підґрунтя зміни дискурсу як «затмарення розуму». Розуміти основні поняття негативної діалекти Т. Адорно і в цьому сенсі свободу як антитезу закономірності. Сформувати комплексне уявлення про ідеї психоаналітичної соціології Е. Фромма, Г. Маркузе як трансформацію принципу свободи.
5	ТЕМА 5. Неокантіанська версія свободи	Розуміти базові принципи неокантіанства стосовно ідеї свободи, засади лібертадної філософії права та ролі і можливостей людини в історії.
6	ТЕМА 6. Трансформація проблеми свободи в структуралізмі: К.Леві-Строс та М.Фуко	Розуміти вплив структуралістичної методології та принципів на формування ідеї свободи. Знати умови визначення рубежу між структуралізмом і постструктуралізмом М. Фуко. Вміти аналізувати відносини влади і відносини насильства як новий дискурс свободи.
7	ТЕМА 7. Постмодерністський дискурс свободи у філософії Ж.Бодріяра	Вміти реалізувати реалії постіндустріального суспільства. Знати ключові проблеми філософії Ж. Бодріяра, його категорії. Розуміти засадничі принципи методології як синтезу семіотики, психоаналізу та класичної політекономії. Вивчити основні поняття сучасного постмодерністського дискурсу: симулякр, симуляція, практики байдужості інші.
8	ТЕМА 8. Відповідальність як вимір свободи	Розуміти підстави повернення сучасної філософії до принципів еволюціонізму та організму. Уміти аналізувати застосування натуралістичних методологій та їх вплив на комунікативний поворот у філософії свободи. Вивчити ключові ідеї концепції свободи у філософії живого Г. Йонаса.

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОП	Програмні компетентності
ЗК-1	вміння виявляти, окреслювати та вирішувати проблеми, що передбачає здатність як до нестандартного розв'язання задач, так і до розв'язання нетипових задач
ЗК-3	здатність генерувати нові ідеї (креативність), що передбачає самостійність міркувань та умовиводів, навички інтелектуального пошуку, залучення нестандартних смислів, зокрема з інших предметних царин
ЗК-4	здатність бути критичним і самокритичним
ЗК-8	здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, здатність оперативно аналізувати значні масиви текстів, генералізувати їх в загальну смислову структуру, виявляти слабкі місця, логічну чи смислову уразливість аргументації
ЗК-9	здатність працювати автономно
ФК-1	знання теоретичних основ філософської науки і суміжних галузей гуманітаристики та суспільних наук
ФК-5	розуміння зв'язків спеціалізації не лише з іншими напрямками філософського дискурсу, а й з різними інтелектуальними й гуманітарними практиками

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Адорно Т. Негативная диалектика. М.: Научный мир, 2003. – С. 193–260.
2. Аббаньяно Н. Экзистенция как свобода. *Вопросы философии*. 1992. № 8. – С. 145–157.
3. Арендт Г. Що таке свобода? URL: http://1576.ua/uploads/files/7079/Arendt_Mizh_mynulym_i_maibutnim.pdf
4. Арон Р. Эссе о свободах: «Универсальной и единственной формулы свободы не существует». *ПОЛИС (Политические исследования)*. 1996. № 1. С. 128–137
5. Барт Р. Избранные работы / Пер. с франц. Сост. Г. К. Косиков. М.: Прогресс, 1989. 616 с.
6. Берлин И. История свободы. Россия. М.: Новое литературное обозрение, 2001. 544 с.
7. Васильева Н.А. Сёрен Кьеркегор: от страха – к свободе. *Вестник Иркутской государственной сельскохозяйственной академии*. 2012. № 52. С. 148–153.
8. Веллмер А. Модели свободы в современном мире // Социо-Логос. – М.: Прогресс, 1991. – Выпуск 1. – С. 11 – 38.
9. Вдовина И. С. Феноменология во Франции (историко-философские очерки). М.: Канон+, 2009.
10. Волков В.Н. Постмодерн и его основные характеристики. *Культурное наследие России*. 2014. № 2. С. 3 – 8.
11. Волохова Е.В. Свобода в контексте ключевых категорий современной философской антропологии. *Гуманитарные и социальные науки*. 2015. № 4. – С. 2 – 10.
12. Гайденок П. П. Прорыв к трансцендентному. Новая онтология XX века. М.: Республика, 1997.
13. Гаджиев Р.С. Свобода как познанная случайность. *Вестник Пермского университета. Философия. Психология. Социология*. 2013. № 2 (14). С. 41 – 44.
14. Гильдебранд Д. Етика. Л.: Вид-во УКУ, 2002.

15. Гусев В. Метафізика свободи (з історії філософії Нового часу). *Наукові Записки НаУКМА. Філософія. Право*. 1999. Т. 8. С. 27–35.
16. Дахній А. Фактично-історичний вимір досвіду у філософії раннього Гайдегера. *Філософська думка*. 2011. № 5. С. 76–88.
17. Давидович В.Е. Проблемы человеческой свободы; отв. ред. В. А. Каспушин. Львов: Изд-во Львов. ун-та, 1967. 246 с.
18. Дарендорф Р. Дорога к свободе: демократизация и ее проблемы в Восточной Европе. *Вопросы философии*. 1990. № 9. С. 69 – 75.
19. Давыдов Ю.Н. Этика любви и метафизика своеволия. М., 1989.
20. Лакан Ж. Истина буквы в бессознательном, или Судьба разума после Фрейда. М.: Русское феноменологическое общество, 1997. 184 с.
21. Лиотар Ж.-Ф. Состояние постмодерна. Перевод с французского Н.А. Шматко. М.: Институт экспериментальной социологии; СПб.: Алетейя, 1998. 160 с.
22. Маркузе Г. Одномерный человек. Исследование идеологии развитого Индустриального общества. М., 1994.
23. Сартр Ж.П. Буття і ніщо / Пер. з фр. П. Тарашука та В. Ляха. К.: Основи, 2001. 855 с.
24. Фромм Э. Бегство от свободы / Пер. с англ. Д.Н. Дудинского; Худ. Обл. М.В. Драко. – Мн.: ООО «Попурри», 2000. 366 с.
25. Фукуяма Ф. Конец истории и последний человек. Пер. с англ. М.Б. Леви-на. М.: АСТ МОСКВА, 2007. 588 с.
26. Хабермас Ю. Философский дискурс о модерне. Пер. с нем. 2-е изд., испр. М.: Издательство «Весь Мир», 2008. 416 с.
27. Ясперс К. Смысл и назначение истории. М.: Политиздат, 1991. 527 с.

ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: залік; письмове тестування; аналітичний реферат; презентація результатів виконаної індивідуальної роботи студента.

Політика оцінювання

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені. Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	9	26
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	1	4
Реферат (аналітичне завдання)	1	10
Робота з першоджерелами		10
Модульна контрольна робота	1	50
Разом		100

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Відповідно до *«Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті»* (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;

- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;

- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;

- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;

- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;

- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;

- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.